

BAL ARILARINDA ŞAŞIRMA NASIL ÖNLENİR*

Yazan : S.C. JAY

Çeviren : Enver ÖDER**

Son on yılı aşan bir zaman içerisinde, şaşırmanın neden ve sonuçları konusunda çok sayıda belirgin çalışmalar yapılmış olup sonunda pratiğe uygulanabilecek yöntemler bulunmuştur. Bu araştırmaların çoğu Winnipeg-Kanada Monitaba Üniversitesi Entomoloji Bölümü üyelerinden Dr. S. Cameron Jay tarafından yürütülmüştür. Adı geçen bu makalesinde kendi buluşları ile bu konudaki diğer çalışmaların bir özetini yapmaktadır.

Birçok arıcı arılıklarında meydana gelen şaşırmalardan doğan dengesizlikleri sık sık gözlemler. Aynı veya benzer renkteki ve yüzleri aynı yöne dönük kovanlar bitişiklerinde herhangi belirgin bir işaret bulunmayan sıralar üzerinde yerleştirildiklerinde kovanlar arasında popülasyon dengesinin belirli bir şekilde bozulduğu görülür. Diğerlerinin kaybına karşılık bazı kovanların arı miktarlarında artış olur. Sıra biçiminde dizilmiş kolonilerde merkezde bulunan kovanların yerine birçok arı kenarlarındaki kovanlara doğru şaşırma eğilimi gösterirler. Kovanlar iki veya daha fazla sıralı dizilerek yerleştirilmişlerse, bu durumda arıların bazıları önden arkaya doğru, ön sıranın lehine daha fazla şaşırma eğilimi gösterirler. Aktif mevsim boyunca genç arıların ilk uçuşlarını yaptıkları zaman bu şaşırma daha fazla olur. Şaşırma mer'aya çıkan daha yaşlı arılar arasında da önemli derecede meydana gelir.

Şaşırmanın Zararları :

Arıların şaşırması, kovanların arılık içerisindeki pozisyonlarına bağlı olarak tek tek her kovanın bal veriminin farklı olmasına yol açar. Ticari arıcılık yapan arılıklarda yapılan araş-

*) How to Prevent Drifting. Bee world (1971), vol. 52. No. 2 S. 53 — 55.

***) Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zooteknik Bölümü Arıcılık Öğretim

tırmalarda sıralar halinde dizilerek serbest şaşırmaya terk edilen kovan grupları arasında verim yönünden 11 kg.'a kadar önemli farklılıklar saptanmıştır. Grupların yeniden düzenlenmesi durumunda ise şaşırma, en düşük düzeye indirilmiştir.

Şaşırmanın yoğun olduğu arılıklarda arıcılar ya periyodik olarak arılık içerisindeki koloni topluluklarını, yeniden ergin arı ve yavru vererek denkleştirecekler veya bunu yapmazlarsa: oğul problemlerini, arısı çok fazla olan kolonilere daha erken ballık atma ve aynı zamanda zayıflamış daha küçük kolonilerin yağma edilme olasılıklarını peşinen kabullenmeleri gerekecektir. Bu olasılıkların herhangi birinin arılıktaki belirmesi arıcıya, bir çok çalışma sorunları doğurarak fazla masraf yükler ve iş gücü, bal v.s. kaybına sebep olur. Bundan başka, serbestçe şaşırmanın meydana geldiği arılıklarda arı hastalıklarının yayılma olasılığı da vardır. Şaşırmanın bütün bu olumsuz sonuçlarından Ticari arıcılık yapanlar daha fazla etkilenirler. Arıcı bu olumsuz sonuçları, şaşırmaı önleyerek enaz düzeye indirse bile şaşırmanın arılıktaki koloni popülasyonlarının derlenip toplanabilmeleri üzerindeki olumsuz etkisi uzun zaman sürüp gider. Arıcı, kovanların kışlama yerlerinden taşınması, yerleştirilmeleri, yeniden ana verme, gıdalarının ayarlanması, hastalıklar v.s. gibi en önemli ilkbahar sorunlarını düzene koyup çözümledikten sonra bunu izleyerek belli sınırlar içerisinde arılığı tek bir ünite gibi yönetebilir. Böylece belli zamanlarda her koloniye benzer teknikleri uygulama olanağı doğmuş olur.

Bu uygulama iş ve yönetim giderlerini büyük çapta azaltır. Ancak buda; mevsim başlangıcında arılık içerisinde varolan bir takım işlerin tek bir ünite ilkesine dayanacak şekilde düzene koyulmasıyla ve arkasından da şaşırma yoluyla koloniler arasında büyük popülasyon dengesizliklerinin meydana gelmesiyle mümkün olur.

Şaşırma Nasıl Önlenir:

Her hangi bir arılıktaki çalışma programını tamamlayıp bir bütün haline getirebilecek ve kovanlar arasındaki şaşırmaı en az düzeye indirecek üç basit yöntem vardır. Bunlar:

1— Kovanların gelişigüzel veya tekrar edilmeyen örnekler şeklinde düzenlenmeleri ve her tertip içerisindeki kovanların uçuş deliklerinin farklı yönlere bakacak şekilde yerleştirilmeleri.

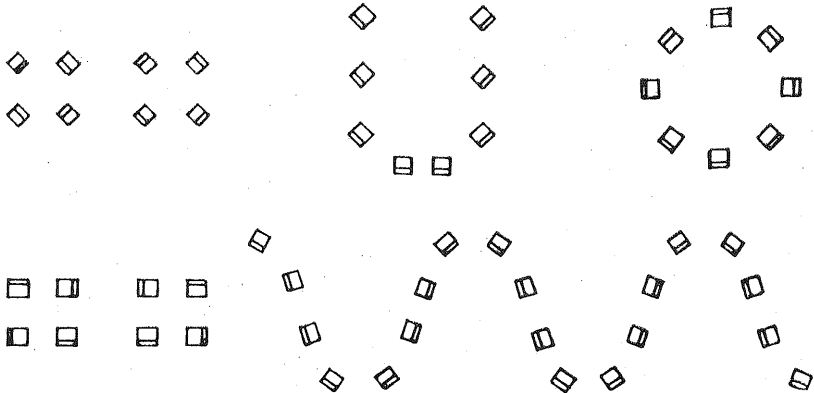
2— Boyanmış kovanların kullanılması veya kovan uçuş de-
liğinin üstünün, her kovan için ayrı renklerde şeritlerle işaret-
lenmeleri (siyah, beyaz, sarı, mavi renklerle).

3— Kovanların yakınlarında belirgin arazi işaretlerinin kul-
lanılması (ağaçlar, çalılar, çitler, v.s.).

Hernekadar bu üç yöntem ister ayrı ayrı olsun isterse çe-
şitli kombinasyonlarla iyi sonuç vermekteyse de, en uygun ve
en etkili olanı arıcı için kullanılması basit ve kolay olanıdır.
Arılık yerinin durumu ve genişliği de uygulanacak tertibin se-
çilmesinde rol oynar. Hemen hemen her düzenlemede kovan-
ların uçuş deliklerinin farklı yönlere bakması iyi bir çalışma
düzeni sağlar. Bitişik tertiplerin her biri birbirinden farklı ol-
mak koşuluyla tahminen 8-12 kovanlık düzenlemeler en iyi so-
nucu verirler; bitişik kovanlar arasında 1-1,5 m mesafe bırakılır
böylece arıcı kovanlar arasında rahatça hareket etme olanağı
bulur. Bu düzenlemelerin çoğu açık tarla kenarlarında çok iyi
sonuç verir ancak rüzgâr kıranlar kullanıldığında şaşırma
çok daha fazla azaltır. Şekil-1'de çeşitli şekillerde çok sayıda
yapılma olanağı bulunan kovan yerleştirme şekillerinden bir-
kaçı gösterilmiştir. Bu düzenlemelerde kovan uçuş delikleri fark-
lı yönlere döndürülmüş olup benzerlik ve tekrardan kaçınılmış-
tır.

Arıcı belirli bir örnek veya bir dizi örnek seçerken:

- 1—Özellikle arılık yerinin seçiminde yörenin niteliklerine,
- 2—Rüzgâr kıran olup olmadığına,
- 3—Koloni işlerinin yürütülmesindeki kolaylıklara,
- 4—Arıların uçuş yönlerine,
- 5—Yükleme ve boşaltmada kullanılacak ağır araçların (el
arabası, yükleyici v.s.) giriş ve çıkış rahatlığına,
- 6—En son ve en önemli olanı da, arıcıların kendi kişisel is-
tekleri gibi hususları dikkate almalıdır.

Şekil: 1— Şaşırmaı önlemek için 5 yararlı düzenleme şekli.

(Çift çizgiler, kovan uçuş deliklerini göstermektedir.)

Yukarıda : Baklava şekli, U—şekli, daire. Altta : Kare, yılan şekli).